

วิพากษ์แนวความคิดปรัชญาเต๋า กับการใช้กฎหมายอย่างสันติวิธี

Taoism philosophy and peaceful enforcement of law.

พิทักษ์ ศศิสุวรรณ⁴⁵

80 หมู่ 9 สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ถนนพหลโยธิน ตำบลบ้านคู่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100

อีเมลติดต่อ : pitak.sas@crru.ac.th

Pitak Sasisuwan

80 moo. 9 School of Law, Chiang Rai Rajabhat University
Paholyothin Rd., Muang District Chiang Rai Province 57100

E-mail : pitak.sas@crru.ac.th

⁴⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์.

บทคัดย่อ

ปรัชญาเต๋าถือว่าเป็นแนวความคิดที่มุ่งสอนให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติภายใต้สภาวะธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นสภาวะที่ดีที่สุดที่จะนำพาสังคมให้อยู่รอดปลอดภัย ศาสตราเจ้าจื่อ(Lao Tzu) ได้บัญญัติคัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง (Tao Te Ching) โดยมีสาระระบุโดยสรุปเกี่ยวกับมนุษย์ การปกครอง กฎหมาย สังคม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธี โดยแนวปรัชญานี้ได้เน้นย้ำให้มนุษย์ออกห่างจากข้อยุ่งยาก และกฎเกณฑ์ทั้งปวง อาทิการปกครอง และกฎหมาย ซึ่งมนุษย์เชื่อว่าเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และยังเชื่อต่อๆกันมาว่าจะนำสันติมาสู่มนุษย์แต่ในคำสอนของปรัชญาเต๋ากลับมองว่ากฎหมาย หรือระบบการปกครองทั้งปวงเป็นเพียงโลกสมมุติ และจะคอยพันนาการมนุษยชาติมิให้เข้าสู่วิถีแห่งความเป็นธรรมชาติ ดังนั้นการใช้กฎหมาย และการปกครองตามแนวปรัชญาเต๋าก็อิงอยู่กับหลัก “ไม่กระทำ” ในทุกสิ่ง เพื่อให้ทุกสิ่งดำเนินไปตามวิถีทางแห่งตนเอง ในบทความนี้จึงวิพากษ์ให้เห็นถึงแนวทางแห่งความยุติธรรมอีกเส้นทางหนึ่งซึ่งมุ่งเน้นการให้คุณค่ากับธรรมชาติของมนุษย์มากกว่าให้ความสำคัญกับกฎหมาย การปกครอง ซึ่งเป็นความยุติธรรมแบบปัจเจก หาใช่ความยุติธรรมอันเป็นสากลจักรวาลไม่ ในบางกรณีอาจนำมาปรับใช้กับกระบวนการบัญญัติกฎหมาย การใช้ และตีความ

กฎหมายซึ่งผู้บัญญัติควรเปิดช่องให้เกิดการเจรจาระหว่างคู่กรณีในฐานะ
มนุษย์ มากกว่าใช้กฎหมายเข้าบังคับบัญชาในทុกรณี
คำสำคัญ: การใช้กฎหมายอย่างสันติวิธี

Abstract

“Taoism” was the doctrine which aims at peaceful coexistent with nature, which was the best environment to bring harmony to society. Lao Tzu, the founder Tao, wrote “Tao Te Ching”. The scripture involved human, government, law, society and how to live peacefully among others. The doctrine emphasized on “simplicity” and told followers to stay away from complicacy of all things such as law and government, which human believes to be the dispute meditation tools that will bring peace to humanity. But Taoism believes that law and government is nothing but make-believes that binds humanity from the way of natural harmony. Hence, the government defined by Taoism principle was based on “avoidance of action” in every case possible in order to let things be naturally. This article criticize the alternative approach to justice which gives priority to the value of human nature before law and government which was just individually but not universally perceived. The principle of Taoism in some cases might be beneficial to use in legal interpretation, legislation process or law enforcement. The doctrine open the room for the litigants to negotiate rather than strictly enforcing law in every cases.

keywords: Peaceful law enforcement.

1. บทนำ

ลัทธิเต๋า คือผลผลิตทางปัญญาของสังคมจีนเป็นการตกลึกความคิดเกี่ยวกับมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ โดยศาสตร์เต๋าจื้อผู้ให้กำเนิดคัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง หรือเต๋าเต๋อจิง (Tao Te Ching) ซึ่งวรรณกรรมดังกล่าวเป็นเสมือนคลังแห่งภูมิปัญญาของโลกเป็นปรากฏการณ์อันยิ่งใหญ่สะท้อนถึงวิถีคิดอันชาญฉลาดที่จะมุ่งให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบ และสันติ ภายใต้มุมมองของธรรมชาติ และจักรวาล อย่างไรก็ตาม แนวความคิดแบบเต๋ามีได้ปฏิเสธว่าความขัดแย้งมิได้มีอยู่เพียงแต่แนะนำว่าเมื่อเกิดความขัดแย้งแล้วจะบริหารความขัดแย้งอย่างไร โดยสิ่งที่น่าสนใจที่สุดในปรัชญาสำนักนี้กลับปฏิเสธการใช้กฎหมายเข้ามาจัดการปัญหา แต่เน้นให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตที่จะจัดการปัญหาซึ่งในบางคำสอนของแนวความคิดว่าการปล่อยให้กฎเกณฑ์ของจักรวาลดำเนินไปตามแบบแผนจึงเป็นสิ่งดีที่สุด กฎหมายของมนุษย์มักนำพาความยุ่งยากและพันชนาการการเข้าสู่วิถีทางแห่งธรรมชาติที่แท้จริง

2. กำเนิดปรัชญาเต๋า จักรวาลแห่งความยุติธรรม

เล่าจื๊อ(Lao Tzu) ศาสดาผู้ให้กำเนิดวิธีคิดแบบเต๋า มีข้อถกเถียงกันมากมายเกี่ยวกับประเด็นที่ท่านเป็นผู้นิพนธ์คัมภีร์เต๋าเด็กเก็งหรือไม่ อย่างไรก็ตามในบันทึกของสุมาเจียนซึ่งเป็นบันทึกประวัติศาสตร์เล่มแรกของจีน (ประมาณ 100 ปีก่อนคริสตกาล) ได้แสดงความเห็นไว้ว่ามีความเป็นไปได้ที่เล่าจื๊อจะเป็นผู้ประพันธ์คัมภีร์วิถีทางแห่งเต๋านี้ขึ้นขณะเมื่อเล่าจื๊อมีอายุได้ประมาณ 160-200 ปี เล่าจื๊อได้พบเห็นปัญหาต่างๆ ของบ้านเมืองในยุคแห่งความวุ่นวาย ทั้งการรบพุ่งระหว่างแคว้น และปัญหาความวุ่นวายสับสนภายในราชวงศ์โจว ซึ่งก่อตัวเป็นภาวะไร้ระเบียบ เมื่อเกิดความเบื่อหน่ายต่อปัญหาดังนั้นท่านจึงได้เดินทางไปทางตะวันตกเพื่อแสวงหาชีวิตอันเป็นอมตะ เมื่อเดินทางถึงด่านฮั่นกู่ อันเป็นทางผ่านไปสู่แดนตะวันตก นายด่านหยินซีได้ขอให้ท่านเขียนบางสิ่งไว้เพื่อเป็นที่ระลึก ท่านจึงได้เขียนหนังสือบรรจุกษรกว่า 5,000 ตัวทิ้งไว้ให้ ซึ่งก็คือคัมภีร์เต๋าเด็กเก็ง จากนั้นท่านจึงเดินทางออกจากด่าน และหายสาบสูญไป⁴⁶

⁴⁶ พจนานา จันทรสันติ . วิธีแห่งเต๋าหรือคัมภีร์เต๋าเด็กเก็งของปราชญ์เหลาจื๊อ . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เคสส์ไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2520 หน้า 21 – 23

ความหมายของเต๋า

เต๋า (Tao) หมายถึง หนทาง หรือวิถี เป็นคำสมมุติขึ้นใช้เรียกสภาวะหนึ่งซึ่งไม่สามารถอธิบายด้วยถ้อยวาจาได้ เนื่องจากถ้อยคำและภาษาก่อให้เกิดถ้อยคำและภาษาต่อเนื่องกันไป ส่วนเหตุผลก็ก่อกำเนิดเหตุผลต่อไปไม่มีสิ้นสุด แต่ความเป็นเต๋านั้นสงบนิ่งสนิทอยู่ในตัวเองเป็นสภาวะที่ทั้งมิได้ตอบรับ หรือปฏิเสธสิ่งใด ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการที่ไม่อาจใช้ถ้อยคำภาษาหรือเหตุผลมาอธิบายคำว่า “เต๋า” ได้ ดังนั้นแล้วจึงจึงเป็นแต่เพียงหยิบยืมคำว่าเต๋าเพื่อสมมุติขึ้นบรรยายความในคัมภีร์เต๋าดึกแก่งเท่านั้น⁴⁷

“เต๋าที่อธิบายได้มิใช่เต๋อันอมตะ

ชื่อที่ตั้งให้กันได้ก็มีชื่อสูงส่ง

เต๋านั้นมีอาจอธิบายและมีอาจตั้งชื่อ

เมื่อไรชื่อทำฉันใดจักให้ผู้อื่นรู้

ข้าพเจ้าขอเรียกสิ่งนั้นว่า “เต๋า” ไปพลางๆ”⁴⁸

ดังนั้นเต๋าก็คือสภาวะหนึ่งซึ่งนักปราชญ์สมมุติขึ้นเพื่อพยายามจะอธิบายคำสอนของสำนักตน เพื่อให้ผู้ศึกษาแยกความแตกต่างระหว่างโลกธรรมดาของมนุษย์ และ โลกแห่งเต๋อันเป็นสิ่งที่สูงส่งกว่า

⁴⁷ พงนา จันทรสันติ, อังแล้ว, หน้า 27-29

⁴⁸ คัมภีร์เต๋าดึกแก่ง บทที่ 1 “เต๋อันสูงสุด”

การปกครองตามแนวปรัชญาเต๋า

วิถีทางแห่งเต๋านั้นมุ่งเน้นให้ปกครองเยี่ยงนักปราชญ์ ซึ่งในที่นี้หมายถึงผู้ปกครองจะต้องเข้าใจในตัวผู้อยู่ใต้ปกครองอย่างลึกซึ้ง กล่าวคือในการปกครองที่ดีแนวคิดเต๋ามองว่าไม่ควรยกย่องความฉลาด ไม่ให้คุณค่ากับสิ่งของหายาก และส่งเสริมให้ประชาชนลดความอยาก เพราะเหตุทั้งสามประการนี้เป็นที่มาของความขัดแย้ง และนำไปสู่การแก้ปัญหาโดยกฎหมายและความรุนแรงต่างๆ ความเฉลียวฉลาดนำมาซึ่งการแก่งแย่งชิงดีในหมู่ราษฎร การให้คุณค่าในสิ่งของหายากนำมาซึ่งการลักขโมยคดโกง ส่วนความอยากถือเป็นมลทินต่อความบริสุทธิ์ในใจราษฎร

นอกจากนี้ผู้ปกครองที่เป็นปราชญ์ต้องปกครองโดยเข้าไปจัดการยุ่งเกี่ยวกับราษฎรให้น้อยที่สุด คือการ “ปกครองโดยไม่ปกครอง” เพื่อให้สังคมดำเนินไปอย่างเป็นระเบียบไม่ถูกแทรกแซงจากอำนาจรัฐมากเกินไป

“มิได้ยกย่องคนฉลาด

ประชาราษฎรก็จะไม่แก่งแย่งชิงดี

มิได้ให้คุณค่าแก่สิ่งของที่หายาก

ประชาราษฎรก็จะไม่ลักขโมย

ขจัดตัวตนแห่งความอยากดวงใจแห่งประชาราษฎรก็จะบริสุทธิ์..

...ปราชญ์ย่อมปกครอง

โดยการไม่ปกครอง

คั้งนี้ทุกสิ่งทุกอย่าง

ก็จะถูกปกครอง

และดำเนินไปอย่างมีระเบียบ”⁴⁹

แนวความคิดนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่ว่าสังคมมีเจตจำนง และพลวัตของตน พัฒนาการของสังคม และความเป็นไปของราษฎร มิได้พึ่งพาอำนาจบริหารจัดการ โดยรัฐเท่านั้น แต่ควรให้สังคมดำเนินไปตามวิถีทางอันเรียบง่าย และมั่นคงด้วยตนเอง

นอกจากนี้ปรัชญาเด่ายังยืนยันแนวความคิดเรื่องผู้ปกครองควรทำตัวให้อยู่ใกล้ชิดกับราษฎรแต่ไม่ควรเข้าไปแทรกแซงความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตตามปกติ โดยได้แบ่งประเภทของผู้ปกครองเอาไว้ดังนี้

“ผู้ปกครองที่ดีที่สุดนั้น

ราษฎรเพียงแต่รู้ว่าเขาอยู่

ที่ตรงลงมา

ราษฎรรักและยกย่อง

ที่ตรงลงมา

ราษฎรกลัวเกรง

⁴⁹ คัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง บทที่ 3 “การปกครองของปราชญ์”

รองลงมาเป็นอันดับสุดท้าย

ราษฎ์ชิงชัง”⁵⁰

จากข้อความข้างต้นจึงมีปัญหาคือไปว่าลักษณะการปกครองตามเจตนารมณ์ของปรัชญาเต๋าควรจะเป็นเช่นไร เมื่อพิจารณาข้อความต่อไปจึงพบว่าในคัมภีร์เต๋าเด็กเก็งเปรียบเทียบการปกครองบ้านเมืองคล้ายกับการทอดปลา

“ปกครองประเทศใหญ่เหมือนทอดปลาตัวน้อย

พิถีพิถันระมัดระวังแต่ไม่จำเป็นต้องนาน

ไม่จำเป็นต้องนานปลาที่สุกได้ที่

ทอดปลาตัวน้อยจึงเป็นหลักในการปกครองประเทศใหญ่”⁵¹

ดังนั้นการปกครองประเทศ ผู้ใช้อำนาจรัฐตามแนวทางปรัชญาเต๋าคควรพิจารณาให้ถ่วงถ่วงถึงการใช้อำนาจเข้าก้าวก่ายความเป็นอยู่โดยปกติสุขของประชาชน การนำนโยบาย หรือกฎหมายที่เข้มงวดกดขี่เข้ามาบริหารจัดการที่ดี การเข้าไปสร้างภาระยุ่งยากให้แก่วิถีปกติของประชาราษฎร์ก็ตาม ถ่วงชั่งต่อหลักคำสอนตามแนวทางปรัชญาเต๋า ซึ่งเชื่อว่าราษฎรต่างมีวิถีทางของตนและหมู่คณะที่จะจัดการปัญหาและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยพลังของชุมชน

⁵⁰ คัมภีร์เต๋าเด็กเก็ง บทที่ 17 “ผู้ปกครองประเทศที่ดี”

⁵¹ คัมภีร์เต๋าเด็กเก็ง บทที่ 60 “ปกครองประเทศ”

3. กฎหมายในมุมมองของปรัชญาเต๋า

ในเมื่อแนวทางแห่งเต๋านั้นมีความชัดเจนที่จะให้ผู้ปกครองบริหารกิจการบ้านเมืองโดยงดเว้นการเข้าไปยุ่งกับประชาชนให้มากที่สุด ดังนั้นกฎหมายซึ่งถือเป็นเครื่องมือของผู้ปกครองในการปกครองบ้านเมืองจะมีสถานะอย่างไร

“กฎหมาย” ในมุมมองของปรัชญาเต๋านั้น คือ เครื่องกanggั้นระหว่างมนุษย์กับสภาพดั้งเดิมตามธรรมชาติ หากมีกฎหมายมนุษย์ก็จะห่างไกลจากธรรมชาติ และเมื่อกฎหมายยังมีมากยิ่งทับถมให้มนุษย์จมอยู่กับการกระทบกระทั่ง ทำร้าย และพิพากษาผู้อื่นแทนกฎอันยิ่งใหญ่คือกฎแห่งธรรมชาติ

“ปกครองอาณาจักรด้วยธรรม

ทำศึกด้วยเพทุบาย

มีชัยต่อโลกโดยการไม่กระทำ

เหตุใดข้าพเจ้าจึงทราบดังนี้

จากสิ่งเหล่านี้คือ

ข้อห้ามยิ่งมาก

ประชาราษฎร์ยิ่งยากจน

อาวุธยิ่งแหลมคม

ประเทศยิ่งวุ่นวายสับสน

วิทยาการยังมีมาก
สิ่งประดิษฐ์ยิ่งแปลกประหลาด
กฎหมายยังมีมาก
โจรผู้ร้ายยิ่งชุกชุม”⁵²

ข้อห้าม กฎหมาย และนโยบายการปกครองอันเข้มงวดของรัฐ นำมาซึ่งความยุ่งยากสับสนแก่ราษฎร ซึ่งแต่เดิมมนุษย์มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายและต่างด้อยที่ด้อยอาศัยกัน ในสภาพธรรมชาติดังนี้ หากผู้ปกครองพยายามสร้างกฎเกณฑ์ หรือเข้าไปจำกัดสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติ ย่อมสร้างฝักฝาย สร้างความขัดแย้ง อาทิ เมื่อออกกฎหมายห้ามราษฎรในเรื่องใด ก็จะทำให้เกิดโจรผู้ร้ายในเรื่องนั้น เมื่อมีข้อห้าม ย่อมมีผู้กระทำผิด หากปราศจากข้อห้ามข้อจำกัด มนุษย์ทุกคนย่อมเท่าเทียมกัน ในฐานะสัตว์โลก การสร้างเงื่อนไขโดยวิถีทางการปกครองที่ดี การสร้างกฎหมายเข้าครอบงำมนุษย์ก็ดีล้วนขัดต่อหลักสันติระหว่งมนุษย์ด้วยกันเอง

สมมุติฐานที่ว่า “ที่ใดมีสังคม ที่นั่นมีกฎหมาย” หากพิจารณาให้ในมุมมองแห่งเต๋าแล้วก็จะพบว่าสังคม และกฎหมายล้วนเป็นสิ่งที่มนุษย์พยายามสร้างขึ้น และจำกัดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันตามธรรมชาติ การทำให้สิ่งที่เรียบง่ายอย่างการอยู่ร่วมกันกลายเป็นกฎเกณฑ์อันซับซ้อน

⁵² คัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง บทที่ 57 “การปกครอง”

แน่นหนา ย่อมส่งผลทำให้สังคมมนุษย์อยู่ในภาวะกดดัน เมื่อละเลยกฎเกณฑ์อันยิ่งใหญ่ที่สุดคือธรรมชาติ และนำกฎหมายบ้านเมืองมาบังคับใช้แทน ความวุ่นวายย่อมถือกำเนิดขึ้นเป็นธรรมดา

“แต่ทำไมเคยกระทำ

แม้กระนั้นทุกสิ่งทุกอย่างก็สำเร็จลุล่วง

หากกษัตริย์และเจ้านครสามารถรักษาเอาไว้ได้

โลกก็จะเปลี่ยนแปลงไปโดยความต่อเนื่อง

เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไปและเกิดการกระทำต่างๆขึ้น

จงปล่อยให้ความเรียบง่ายแต่บรรพกาลเป็นผู้ควบคุมการกระทำ

ความเรียบง่ายแต่บรรพกาลนี้ไร้ชื่อ

มันช่วยขจัดความยากทั้งปวง

เมื่อขจัดความยากได้

ความสงบย่อมเกิดขึ้น

ดังนั้น โลกย่อมถึงซึ่งสันติสุข”⁵³

ข้อความข้างต้นเป็นการยืนยันแนวคิดแบบเต๋าว่าสันติสุขในมวลมนุษย์เกิดขึ้นได้ย่อมมิใช่มาจากการปกครอง และกฎหมายอันเข้มงวด แต่กลับเป็น “ความเรียบง่าย” และการ “ไม่กระทำ” ซึ่งเป็นคำธรรมดาสามัญ แต่ให้นิยามที่ลึกซึ้งไพศาล ความเรียบง่ายสามารถคลี่คลายสถานการณ์

⁵³ คัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง บทที่ 37 “ปกครองด้วยความเรียบง่าย”

อันซับซ้อนได้ ในขณะที่เดียวกันการไม่กระทำในบางสิ่งก็ใช้ว่าจะไม่เกิดการเคลื่อนไหว แต่เป็นการนิ่งเพื่อให้สรรพสิ่งหรือเหตุการณ์ผ่านไปและรักษาความต่อเนื่องของธรรมชาติไว้โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว

4. สรุปลักษณะความคิดพื้นฐานของปรัชญาเต๋าเกี่ยวกับ การใช้กฎหมายเพื่อสันติ

กฎแห่งเต๋ายิ่งใหญ่กว่ามนุษย์ ครอบคลุมเวลาและสถานที่

ปรัชญาเต๋า มีลักษณะเป็นอภิปรัชญา(metaphysics) กล่าวอธิบายถึงโลก และจักรวาลอันเป็นธรรมชาติสากล สะท้อนถึงมุมมองที่มนุษย์พยายามสร้างตัวตนขึ้นเป็นใหญ่เหนือธรรมชาติ ผ่านทางระบบการเมือง การปกครอง และกฎหมาย

อย่างไรก็ตามกฎหมายของมนุษย์นั้นย่อมมีขีดจำกัดด้วยรัฐชาติ เวลาหรือยุคสมัยในการบังคับใช้ และสถานที่ ในการคงอยู่ ภาวะดังกล่าว แนวความคิดแบบเต๋าก็จึงมองว่ากฎเกณฑ์ของมนุษย์นั้นมีความอ่อนค้อยกว่ากฎแห่งธรรมชาติ และจักรวาล ซึ่งเคลื่อนที่เสมอมิได้จำกัดแต่เพียงบังคับตัวมนุษย์เท่านั้น แต่ยังรวมทั้งสิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต มิได้ขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่ อาทิกฎแห่งการถือกำเนิด งอกงาม และความเสื่อมถอย เป็นต้น

กฎหมายของมนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งในการบังคับบัญชาผู้คน

แนวคิดแห่งเต๋าพยายามอธิบายว่ากฎหมาย และการลงโทษเป็นเพียงหนทางสายเล็ก ๆ เปรียบได้กับแม่น้ำแม่จะเป็นแม่น้ำที่กว้างใหญ่เพียงใด แต่ก็ไม่สามารถเทียบได้กับอำนาจและความยิ่งใหญ่แห่งมหาสมุทรได้ การลงโทษเป็นเพียงวิถีทางแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุเท่านั้น

ในปัจจุบันแนวความคิดการใช้กฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายอาญาเป็นไปด้วยวัตถุประสงค์หลายประการ อาทิการแก้แค้นทดแทนและการกำหนดมาตรแห่งความรับผิดชอบ การลงโทษเพื่อเป็นการป้องปรามตลอดจนเพื่อแก้ไขผู้กระทำผิด ตัดโอกาสหรือจำกัดความสามารถในการกระทำผิด⁵⁴ ซึ่งการพยายามสร้างกฎเกณฑ์เหล่านี้ขึ้นมาในแต่ละยุคสมัยเป็นเพียงความพยายามของมนุษย์ผู้เปรียบได้ดั่งเม็ดทรายในจักรวาลที่พยายามเรียนรู้และเข้าใจกฎแห่งการลงโทษ ซึ่งส่งผลให้แม้จะมีกฎหมายอันเข้มงวด รัดกุมเพียงใด แต่ก็ยังปรากฏผู้กระทำผิดกฎหมายอยู่เสมอ

“ประชาราษฎร์ไม่พรั่นพรึงต่อความตาย

เหตุใดจึงพยายามเอาโทษประหารไปสยบ

และหากราษฎรกลัวความตายจริง

เมื่อจับผู้กระทำผิดมาลงโทษ โดยการประหาร

⁵⁴ อภิรัตน์ เทีชรศิริ . ทฤษฎีอาญา . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ 3.2556 หน้า 82 –

เหตุใดจึงมีผู้กระทำผิดต่อไปอีก
มักจะมีผู้ดำรงตำแหน่งตุลาการ
ทำหน้าที่ตัดสินโทษ
อยู่เหนือความเป็นความตายของผู้คน
ผู้ที่ดำรงตำแหน่งตุลาการ
เปรียบได้กับ
สามัญชนผู้ถือขวานไปตัดต้นไม้
แทนช่างไม้ผู้ยังง
ผู้ที่ถือขวานแทนช่างไม้
ยากนักที่จะหนีพ้น
บาดแผลจากคมขวาน”⁵⁵

ข้อความที่ยกมาข้างต้น เล่าจื๊อ (Lao Tzu) ได้พยายามอธิบายว่า
โทษ อาจมิใช่คำตอบของปัญหา การใช้ความรุนแรงเพื่อขจัดปัญหา
ภายในรัฐแม้แต่โทษประหารชีวิตก็ตามก็ไม่สามารถระงับการกระทำ
ความผิดของผู้คนได้⁵⁶

การใช้กฎหมายที่ดี การเป็นนักกฎหมายที่ดี ล้วนแล้วแต่เป็นการ
ทำหน้าที่ตัดสินผู้อื่นจากมุมมองของปुरुชน โดยกฎหมายของปुरुชน ซึ่ง

⁵⁵ คัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง บทที่ 74 “การลงโทษ”

⁵⁶ จรัญ โฆษณานันท์ . นิติปรัชญาแนววิพากษ์ . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, พิมพ์ครั้งที่
2.2555 หน้า 328 – 330

โดยธรรมชาตินั้นมนุษย์ใฝ่ดีมีความต้องการชีวิตที่ดี แม้จะดีตามมาตรฐานของแต่ละคนแตกต่างกันออกไปตามยุคสมัย และสังคมของตนเอง (nomos)⁵⁷ เมื่อมนุษย์สร้างหลักเกณฑ์ทางนิติศาสตร์อันยุ่งยากซับซ้อน และพยายามยึดมั่นว่ากฎนั้นคือสิ่งที่ถูกต้องสมเหตุผลที่จะลงโทษผู้อื่น เมื่อนั้นย่อมถือได้ว่ามนุษย์พยายามทำตนขึ้นเทียบเคียงกับกฎแห่งธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ ซึ่งมักจะมีข้อผิดพลาดตามมาเสมอ

เต้ามองถึงกฎแห่งจักรวาล

ปรัชญาเต๋าสนับสนุนกฎเกณฑ์อันแสนเรียบง่ายของจักรวาล ซึ่งเคลื่อนที่ เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง ทั้งในมุมมองแห่งเต๋า โลกมิได้เป็นสี่ขา หรือดำล้วน แต่กลมกลืนตามหลักแห่ง “หยิน” และ “หยาง” กล่าวคือกฎหมายและการปกครองไม่สามารถทำให้ผู้คนกลายเป็นสี่ขา หรือคนดีได้ทุกคน ในขณะที่แม้จะไร้ซึ่งกฎหมาย และการครอบงำโดยรัฐ ก็มิได้หมายถึงบุคคลในสังคมจะค้ำผิด หรือเป็นคนชั่วร้ายทุกคน

กฎหมายยังมีมากยิ่งขึ้นทำให้มนุษย์ห่างไกลจากสภาพธรรมชาติ

สภาพตามธรรมชาติของมนุษย์ในปรัชญาเต๋าสะท้อนผ่านถ้อยคำที่ว่า

⁵⁷ ไชยันต์ ไชยพร . นิธิ เอียวศรีวงศ์ ในกับวิกฤตการเมืองไทย . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คบไฟ, พิมพ์ครั้งที่ 3, 2557 หน้า 290 – 302

“ผู้เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณความดี
คล้ายกับเด็กทารก
แมลงมีพิษไม่ต่อยกัด
สัตว์ร้ายไม่จู่จับ
นกร้ายไม่จิกตี...”

เป็นการมองมนุษย์ว่าธรรมชาตินั้นดีงามเปรียบได้กับทารกอันบริสุทธิ์ภายใต้กฎอันยิ่งใหญ่แห่งธรรมชาติ ซึ่งหากมนุษย์ซึ่งถือเป็นทารกได้กระทำผิดพลาดต่อกัน ต่างคนก็ต่างได้กระทำไปเพราะเป็นทารกในสายตาธรรมชาติผู้กุมกฎอันยิ่งใหญ่ จึงควรแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันด้วยสันติวิธี

“พยายามค้นหาคนชั่วและให้อภัย”⁵⁸

ดังนั้น การอภัยแม้มิได้มีบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดในบทมาตรากฎหมายของประเทศไทย แต่ในวิถีทางแห่งเต๋าถือว่าเป็นกฎสากลอันยิ่งใหญ่ในการนำพามนุษย์สู่สันติสุขอันยั่งยืน เต๋ามิได้ปฏิเสธว่าโลกนี้ไม่มีคนชั่ว แต่การจัดการกับปัญหาและความชั่วร้ายนั้นไม่จำเป็นต้องอาศัยวิถีทางอันแข็งกร้าวในการแก้ปัญหา หากแต่ควรใช้สันติวิธี ซึ่งในฐานะที่มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐก็ควรจะรู้จัก “การให้อภัย” หลักการนี้สะท้อนในบทบัญญัติกฎหมายสมัยใหม่ อาทิ กระบวนการยุติธรรมที่เน้นการมี

⁵⁸ คัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง บทที่ 62 “สมบัติของโลก”

ส่วนร่วมของประชาชน ยุติธรรมชุมชน และกระบวนการยุติธรรมเชิง
สมานฉันท์ เป็นต้น⁵⁹

แนวความคิดข้างต้น สอดคล้องกับแนวความคิดของ ชงจื่อ
นักปราชญ์ฝ่าย “หยู” (จารีตนิยม) ซึ่งมองว่าอุดมคติของสังคม คือการไม่
มีคดีความ และไม่สนับสนุนให้มีการฟ้องร้องกัน ซึ่งแตกต่างจาก
วัฒนธรรมทางกฎหมายของตะวันตกที่เน้นการใช้กระบวนการทาง
กฎหมายในการพิทักษ์สิทธิ์ของบุคคล⁶⁰

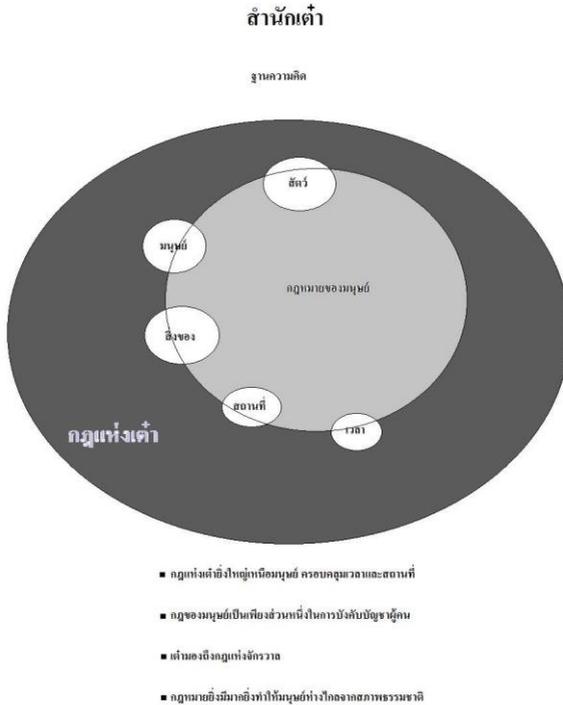
หากมีความจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายรัฐจึงควรคำนึงถึง
วิถีทางแห่งสันติ และเปิดช่องทางให้มนุษย์ได้เข้าถึงแก่นแท้แห่งกฎการ
อยู่ร่วมกัน โดยสันติบนพื้นจักรวาล คือการให้อภัยดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว
โดยฝ่ายนิติบัญญัตินั้นพึงต้องใช้ความระมัดระวัง และไตร่ตรองให้ดี
ก่อนที่จะบัญญัติกฎหมายออกมา การออกกฎหมายต้องคำนึงถึงเทศบาล
บ้านเมืองที่เหมาะสมในเรื่องที่จะบัญญัติเป็นกฎหมาย หากขัดกับ

⁵⁹ กองงานคณะกรรมการการยุติธรรมแห่งชาติ สำนักงานกิจการยุติธรรม ,กระบวนการยุติธรรม
ทางอาญาไทย,2552. หน้า 125-135

⁶⁰ อาร์ม ตั้งนิรันดร . ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายจีน . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน,
พิมพ์ครั้งที่1.2557. หน้า 27

หลักการดังกล่าว การบังคับใช้กฎหมายนั้นก็ไม่มีผล ประชาชนยอมไม่
 ยอมรับนับถือปฏิบัติตาม⁶¹

ภาพที่ 1 สรุปรากฐานแห่งปรัชญาเต่าที่มีต่อกฎหมายของมนุษย์⁶²

⁶¹ สมยศ เชื้อไทย . นิติปรัชญา(จิตติ ดึงศักดิ์ที่ยับทบาทของนักกฎหมายกับเทศกาลบ้านเมือง) .
 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่19.2558. หน้า 231-236

6. สรุป

มวลมนุษยย์ผู้ไร้พหุและเรียกร้องซึ่งสันติสุข แต่กลับทับถมอัดดาพอกพูนโดยการสร้างระบบการเมืองการปกครอง และกฎหมายขึ้นพันนาการตนเองตลอดหน้าประวัติศาสตร์ เต่ามิได้เสนอกฎหมาย หรือระบบการปกครองอันแปลกใหม่ใดแต่กลับเป็น “ความเรียบง่าย” และการ “ไม่กระทำ” ซึ่งเป็นคำธรรมดาสามัญแต่ให้นิยามที่ลึกซึ้งไพศาล ความเรียบง่ายสามารถคลี่คลายสถานการณ์ อันซับซ้อนได้ ในขณะที่เดียวกันการไม่กระทำในบางสิ่งก็เชื่อว่าจะไม่เกิดการเคลื่อนไหว แต่เป็นการนิ่งเพื่อให้สรรพสิ่งหรือเหตุการณ์ผ่านไปและรักษาความต่อเนื่องของธรรมชาติไว้โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว

“การให้อภัย” คือวิถีทางแห่งสันติอย่างแท้จริงตามแนวความคิดแบบเต๋า จริงอยู่ว่าการให้อภัยย่อมไม่สามารถเยียวยาทุกสิ่งให้กลับฟื้นคืนดีได้แต่การให้อภัยสามารถทำให้มนุษย์ได้ขยับเข้าใกล้สภาพธรรมชาติอันแท้จริง ยิ่งกว่าสิ่งจอมปลอมที่ตนสร้างขึ้น อาทิการปกครอง และกฎหมาย

ดังนั้นการยิ่งสร้างกฎหมายขึ้นควบคุมผู้คน การปกครองที่ยิ่งเข้มงวด ย่อมก่อให้เกิดโจรผู้ร้าย หาใช่ขจัดเภทภัยได้หมดสิ้นสมดังเจตนาของมนุษย์ไม่ อีกทั้งโลกและจักรวาลก็มีใช่สมบัติของมนุษย์มนุษย์

⁶² ผู้เขียน

เท่านั้นการกล้าประกาศกฎหมายและระบบการปกครองย่อมแข็งขัน
เจตนาฟ้า หรือ “ฝันวิถีฟ้า” วิถีแห่งความอ่อนโยนและโหดร้ายต่อทุก
สรรพสิ่ง อย่างเท่าเทียมกัน

บรรณานุกรม

กองงานคณะกรรมการการยุติธรรมแห่งชาติ สำนักงานกิจการยุติธรรม ,

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย,2552

จรัญ โฆษณานันท์ . นิติปรัชญาแนววิพากษ์ . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, พิมพ์ครั้งที่2,2555

ไชยันต์ ไชยพร . นิธิ เอียวศรีวงศ์ ใน/กับวิกฤตการเมืองไทย . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คบไฟ, พิมพ์ครั้งที่3.2557

พจนานันท์ จันทรสันติ . วิถีแห่งเต๋าหรือคัมภีร์เต๋าเต็กเก็งของปราชญ์เหลาจื๋อ . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, พิมพ์ครั้งที่2.2520

สมยศ เชื้อไทย . นิติปรัชญา(จิตติ ดึงศรัทธีย่บทยาของนักกฎหมายกับเทศกาลบ้านเมือง) . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่18.2558.

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ . ทฤษฎีอาญา . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่3.2556

อาร์ม ตั้งนิรันดร . ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายจีน . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่1.2557.